

STYLISTIKA – 4. ROČNÍK

PRACOVNÍ LISTY

**CENTRUM PRO VIRTUÁLNÍ A MODERNÍ METODY A FORMY VZDĚLÁVÁNÍ NA
OBCHODNÍ AKADEMII T. G. MASARYKA, KOSTELEČ NAD ORLICÍ**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STYLISTIKA – OPAKOVÁNÍ**Funkční styly****1) prostěsdělovací**

-
- mluvené projevy –
- psané projevy –

2) odborný

-
- podle stupně odbornosti a podle adresáta se dělí:
 - vědecký –
 - prakticky odborný –
 -
 - popularizační –

3) administrativní

-
-

4) publicistický

-
-

5) umělecký

-
-

6) řečnický

-

Slohové postupy

-
-

Druhy slohových postupů:**1) informační**

-
-
-

2) vyprávěcí

-
-
-
-

3) popisný a charakterizační

-
-
-

4) výkladový

-
-

5) úvahový

-
-
-

V konkrétních projevech se často spojuje, střídá nebo prolíná více slohových postupů.

Slohové útvary

-
-

Liší se podle:

- postupů, na kterých jsou založeny
- funkčního stylu, v kterém jsou zpracovány
- formy zpracování – ústní, písemná
- počtu mluvčích – monolog, dialog

PŘEHLED SLOHOVÝCH ÚTVARŮ

Slohové postupy a funkční styly	Slohové útvary
Informační postup	
prostěsdělovací styl	oznámení, zpráva, dopis, telegram, běžný hovor
prakticky odborný nebo administrativní styl	úřední oznámení, obchodní dopis, formulář, dotazník
publicistický styl	zprávy, inzerát, reklama, rozhlasové a televizní zprávy
Vyprávěcí postup	
prostěsdělovací styl	vyprávění příhody, vzpomínky
publicistický styl	novinové reportáže, črty, rozhlasové a televizní reportáže
umělecký styl	v próze vyprávění se zápletkou (novela, povídka, román)

Popisný postup	
prostěsdělovací nebo administrat. styl	seznam, dotazník, životopis
prakticky odborný styl	odborný popis, návod
vědecký a naučný styl	popisné části ve výkladu
publicistický styl	popis v reklamních prospektech, cestopis
umělecký styl	popis postav, prostředí (součást vyprávění)
Charakterizační postup	
prostěsdělovací nebo administrativní styl	charakteristika, posudek
umělecký styl	charakteristika postav, prostředí (součást vyprávění)
Výkladový postup	
prakticky odborný styl	směrnice, předpisy, zákony a výklady k nim, referát
vědecký styl	výklad, pojednání (odborné publikace, učebnice), přednáška, odborný referát
publicistický (řečnický) styl	proslov, projev
Úvahový postup	
prakticky odborný styl	diskuse, úvaha
vědecký styl	úvaha v odborných publikacích, učebnicích, kritická stať, recenze, odborná diskuse
publicistický styl	úvodník, komentář, úvaha, rozhlasová a televizní beseda
umělecký styl	úvaha (postoje a city autora) v próze i poezii
Směšené útvary	esej – prostředky odborné a umělecké
	fejton, umělecká reportáž – prostředky publicistické a umělecké

OPAKOVÁNÍ VYBRANÝCH SLOHOVÝCH ÚTVARŮ**1. STYL PROSTĚSDĚLOVACÍ****VYPRAVOVÁNÍ**

- slohový postup vyprávěcí
 - prostěsdělovací styl –
 - umělecký styl –
 - publicistický styl –
 - odborný styl –
- podstata vypravování
 -
 -
 -
 -
 -
 -

Kompozice:

- postup vyprávěcí, ale i popisný, charakterizační, úvahový a informační
- osnova:
 - úvod –
 - vlastní vypravování –
 - závěr –
- členění na odstavce, přímá řeč na zvláštním řádku
- a) vyprávěcí postup**
 - události v pohybu, vývoji a čase – čas minulý
 - možnosti:
 - postupná dějová linie –
 - dodatečné podání dějové složky –
 - retrospektivní postup –
 - odbočení od základní dějové linie –
- b) popisný postup**
 - prostředí v souvislosti s událostmi
 - subjektivní popis (líčení) –
 - dějový popis (bez zápletky) –

→ statický popis –

c) charakterizační postup

- charakteristika postav (přímá, nepřímá), prostředí

d) výkladový postup

- objasňuje vnitřní příčinné vztahy – vsouvání vysvětlivek, odkazů

Řeč vypravěče a postav:

- objektivnost x subjektivnost vypravěče
- řeč přímá, nevlastní přímá, polopřímá, vnitřní monolog

Jazyk

- názorný a živý –
- slova významově bohatá –
- přirovnání, rčení, obrazné prostředky

Syntax

- rozmanitost, nepříliš složitá větná stavba
- převaha oznamovacích vět + věty tázací, rozkazovací, zvolací
- dějové napětí – krátké věty (i jednočlenné), opakování spojek, střídání přímé řeči postav
- uvolnění dějového napětí – složitější větná stavba, delší věty
- osamostatněné větné členy (*První padl na zem poručík. Znenadání. Jako podřatý.* – Olbracht)
- infinitivní konstrukce (*Ne a ne pršet.*)

Můj velký den

Dnes je můj den D, moje první hodina autoškoly. Já, naprostý antitalent na všechny manuální práce, usednu za volant osobního auta.

Přicházím k modré Fabii, která stojí na parkovišti plném aut. Už na mě volá a mává sympatický instruktor. Naivně usedám na místo spolujezdce, ale pan Kučera mě rychle vyvede z omylu: „Ale slečno, ode dneška se stáváte polovičním řidičem, tak šup, šup za volant.“ V domnění, že mi vysvětlí jenom to, kde je brzda, spojka a plyn, ani neposlouchám. Vtom přijde další šok. „Tak, nastartujeme, zařadíme jedničku a pomalu se rozjíždíme.“ V tu chvíli je můj srdeční tep na hranici infarktu. Rozhlédnu se, kolem mě prosvítí zelené BMW. Pomalu se rozjíždím, můj motor dosahuje těch nejvyšších otáček. „Dvojku!“ vykřikne instruktor. V očích mám smrt. Modlím se, ať už je konec hodiny. Povšimnu si, že pan Kučera čte sportovní noviny s výsledky včerejších fotbalových zápasů. Stihne si dokonce vyřídit i pár telefonátů. A mezitím mi dává další instrukce. Vpravo, vlevo, zpomal, přidej, brzdí. Lituji ostatní řidiče a chodce. Jsem jako neřízená střela, která může kdykoli vybuchnout. Nenápadně se podívám do zpětného zrcátka. Za mnou jede kolona asi deseti aut. Vidím jen rozzuřené a nadávající řidiče. Jsem moc ráda, že je neslyším. Přijíždím ke křižovatce. Zprava auta, zleva auta, naproti auta, za mnou auta a k tomu ještě křižovatkou projíždějí tramvaje. Velice zapeklitá situace, pomyslím si. Pan Kučera

stále telefonuje. Nebudu ho rušit, pomalu se rozjíždím. Vtom uslyším příšerné troubení a skřípění brzd. Podívám se doprava. Míří na nás kamion. V hlavě mi proběhne můj kratoučkový život. To je můj konec.

„Co?“ říkám si. Slyším, jak mě budí moje melodie na telefonu. Podívám se kolem sebe. Ležím ve svém pokoji, obklopená svými plyšovými hračkami. Jsem šťastná jako blecha. Naštěstí to byl jen sen. Vyskočím z postele. Ale co to? Podívám se do kalendáře. A zjistím nemilou věc. Vždyť já mám dnes svoji první hodinu v autošколе. Doufám, že se sen nestane skutečností.

(studentská práce)

Za trochu lásky šel bych světa kraj ... (Vrchlický)

Za oknem padají kapky deště. Prší? Jednotlivé kapičky pomalu putují po skleněné ploše a končí na okenní římse. Připadám si jako ten trošek vody padající z nebe. Tak osamělý.

Ocitám se ve čtvercové místnosti. Vzduch je trochu těsný. Mříže na dveřích. Vězení. Vězení a v něm já. Mám zmatek v hlavě, uvědomuji si poslední okamžiky před tím, než se to stalo.

Už v tanečních jsem si uvědomil, že jsem jiný než ostatní. Kluci se o přestávkách bavili o tom, kdo se jim líbí. Později většina mých spolužáků začala chodit s děvčaty. Hrával jsem tenkrát fotbal. Po jednom zápase se stalo něco zvláštního. Byl jsem v šatně se svým spoluhráčem. Udivilo mě jeho krásné vypracované tělo. Večer se mi stále vybavoval jeho obraz. V noci se mi zdál sen, ve kterém jsem se s ním intimně sblížil. Ráno jsem se probudil, byl jsem mírně šokovaný a zamilovaný.

Tenkrát moje snahy naklonit si ho skončily neúspěchem. To pak ještě mnohokrát. Spousta mých známých se na mě dívala s hnusem nebo se mi vysmívali. Jako bych byl něco špatného. Kamarádi se časem oženili a já byl pořád sám. Víte, co bych dal za kousek lásky? Toužil jsem také po štěstí, které měli ostatní. Chtěl jsem mít normální vztah, chyběl mi někdo důvěrně blízký, chyběl mi sex. Jenže nikdo o mě sám zájem neprojevil a já se moc styděl za svou orientaci.

Včera jsem v baru potkal jednoho muže. Docela se mi líbil, dali jsme se do řeči. Strávili jsme spolu noc. Já doufal, že nebyla jediná. Před hodinou jsem se probudil, místo vedle mě zelo prázdnotou. Na stole ležel malý lístek. Můj druh mi děkoval za příjemně strávenou noc. Omluvil se, že odchází, ale je prý nemocný. Má AIDS.

Tak. Teď tu sedím, za oknem padají kapky deště. Srdce mi buší více než obvykle. Na dveřích jsou pomyslné mříže a já jsem věznem svého uskutečněného snu. Tolik jsem toužil po nejkrásnějším lidském citu, že jsem riskoval vztah s někým úplně cizím. Splnil se mi sen, který se mi kdysi zdál v pubertě. Nyní jsem nejspíš nakažen virem HIV. Nevím, co bude dál. Nevím, kdy mě čeká smrt.

Za trochu lásky šel jsem světa kraj. Byla to jen prchavá chvíle mého života. Nelituji toho, co jsem udělal. Nikdy na ten krásný zážitek nezapomenu. Dosáhl jsem toho, co bylo cílem mého života. Toužil jsem prožít lásku. Podařilo se mi to. Vím, že

teď udělám asi hloupost, ale půjdu večer zase do klubu. Najdu člověka, který mi dnešní noc dal lásku. Chci s ním žít.

Za trochu lásky šel bych světa kraj. Budu za své city bojovat. Ať si o tom, milý čtenáři, myslíš cokoliv.

(studentská práce)

DOPIS

- osobní x úřední
- neformální (.....) x formální (.....)
- podle tématu:
- otevřený dopis –
- anonym –

Kompozice

- ustálená stavba a úprava
- osnova:
 - úvod –
 - vlastní text –
 - závěr –

Jazyk

- podle vztahu k adresátovi – spisovný i nespisovný
- osobní a přivlastňovací zájmena se píšou velkým písmenem (Ty, Tvůj, Vás, Váš)

Milý Ježíšku,

jako již tradičně začnu svůj list tím, že Tě ujišťuji o své nepřekonatelně dobré povaze a mírumilovném srdci. Zkrátka není hodnějšího člověka, než jsem já (a proto si také zasloužím vše, o co Tě požádám).

Ale přejděme k věci. Ani letos si neodpustím smělý dotaz, jestli už mi konečně hodláš nadělit ten nádherně růžový domeček pro barbíny? Víím, že si o něj píšu už 10 let a teď, v mých 17 letech, bych ho možná nevyužila tak dobře, ale když něco chci, tak to dostanu (rozumíš!?). Dále bych chtěla kvalitní šampón, takže si vybij z hlavy obyčejný kopřivový šampón za dvacku a nějaký ten sprchový gel – malá rada: než mi ho zabalíš, tak si k němu čichni, po tom, cos mi dal minulý rok, jsem smrděla jako fretka. Přibal taky aspoň 3 páry ponožek. A ať Tě ani nenapadne mi posílat věci, o kterých oba vííme, že jsou strašné. Tím žlutým rolákem ses mi minulý rok pěkně pomstil za všechny nehezké věci, které jsem Ti kdy napsala (ale napsala jsem je ve stavu nehorázného rozčilení, takže mi to musíš prominout). Jestli budeš uvažovat o nějakém oblečení, pošli mi raději tisícovku a já si to nadělím za Tebe.

Tak to je výčet mých přání. Samozřejmě to nejsou všechny dárky, které najdu pod stromečkem. Očekávám ještě aspoň dalších dvacet, ale jaké to budou, už

nechám na Tobě. Zapoj trochu fantazii (jen si to nevykládej tak, že máš popustit uzdu své fantazii, protože když ji popustíš, tak Ti pokaždé uteče a já pak dostávám samé hrůzy, jen si vzpomeň na zelený batoh s růžovými zipy, o kterých maminka říkala, že díky nim mě nepřejede auto).

Letos Ti nebudu psát, ať pozdravuješ své soby a skřítky, protože mi ve škole řekli, že neexistují. Nevím, co je na tom pravdy, ale jestli jsi mi těch dlouhých 17 let lhal, tak jsi v mých očích hluboce klesl.

S pozdravem Tvá nejhodnější ...

(studentská práce)

Otevřený dopis

Vážený pane Antoine de Saint-Exupéry,

na úvod dopisu bych se Vám chtěla představit. Jmenuji se Lucie Vaníčková, bydlím v České republice ve městě, které se nazývá Most.

Je to již delší dobu, co jsem četla Vaši knihu Malý princ. Když jsem ji dočetla, přišla mi jako smutná pohádka o malém klukovi. Poté jsem ji četla ještě několikrát a pokaždé to bylo jiné. Možná to bylo tím, že jsem rostla. Každá stránka, ať už přečtená poprvé nebo potřetí, ve mně zanechává hluboký dojem. Když jsem si ji přečetla naposledy, bylo mi však smutno. Najednou mi připadlo, že mluvíte ke mně a že právě já jsem ten, kdo stárne a ztrácí své dětské já.

Chtěla bych se Vás zeptat, jestli Malý princ měl být hned od počátku pohádkou. Jestliže ano, naplánoval jste tu nejsmutnější pohádku, kterou kdy svět spatřil. Nejen protože Malý princ na konci navždy zmizí, ale také díky lidem, o kterých vypravuje. Myslím si, že od Malého prince by se mohl každý učit, a proto mě zaujalo, že ať přijel kamkoli, všude byl jen poučován.

Jednou jsem někde četla, že existuje život před Malým princem a s Malým princem. Tato myšlenka se mi velice líbila a souhlasím s ní. Jistě jste velmi rád, že právě Vaše kniha přinesla tolik ostatním lidem a že mnoho z nich teď vzhlíží k nebi, aby mohli spatřit Malého prince. Doufám, že to zahálí fakt, že jste to psal na samotném dně bytí.

Na závěr mám už jenom jednu otázku. Kdyby k Vám přišlo úplně obyčejné cizí dítě, nakreslil byste mu beránka?

Vaše Lucie

(studentská práce)

POPIS

- útvar slohového postupu popisného
-
-
.....
- předmět popisu –
- cíl –
-

Druhy popisu:

- a) **prostý** (.....) x **odborný** (.....)
- b) **statický** (.....) x **dynamický** (.....)
- c) **umělecký** (líčení) –

Kompozice

- přehlednost, uspořádanost
- osnova:
 - úvod –
 - vlastní popis –
 - závěr –

Jazyk

- názornost –
- převaha podstatných jmen (pojmenování), přídavných jmen (vlastnosti), číslovky
- příslovce místa, času, způsobu
- v dynamickém popisu slovesa

Syntax

- několikanásobné větné členy, postupně rozvíjené přívlastky

Popis předmětu**Talisman pro štěstí**

Můj talisman pro štěstí se bez problémů vejde do dlaně. Dostala jsem ho od své babičky. Koupila mi jej na jedné své dovolené v Tunisku.

Je to kamínek na krk, ani velký, ani malý, prostě tak akorát. Babička říká, že je to můj měsíční kámen. To znamená, že je určen lidem, kteří se narodili ve stejném měsíci jako já – v únoru. Kamínek má moc příjemnou zelenou barvu. Sem tam ho protkávají stříbrné žilky. Zelená prý uklidňuje, alespoň mně to tak připadá. Do kamínku je zasazené zlaté očko, skrz které je provlečený černý řemínek z velbloudí kůže.

I když je to můj talisman, nenosím jej pořád s sebou, jak bývá u talismanů zvykem. Mám ho pověšený v pokoji, připíchnutý špendlíkem na nástěnce. Věřím, že když se na něj ráno podívám, přinese mi štěstí po celý den.

(studentská práce)

Popis postavy s charakteristikou

Chodil vždy s kloboukem v ruce, ať byl sebevětší úpal mrazový nebo sluneční, nanejvýš že držel svůj nízký, ale baňatý cylindr se širokou střechou nad hlavou jako parasol. Šedivé vlasy byly hladce přičísnuty k lebce a spojovaly se vzadu v cůpek tak pevně stlačený a svázaný, že se ani nekýval – jeden to z nejposlednějších cůpků v Praze, už tenkrát byly tu jen dva nebo tři. Zelený fráček jeho, se zlatými knoflíky,

měl živůtek jen krátký, zato byly ale šosy dlouhé a tloukly hubenou, malou postavičku páně Rybářovu do vychrtlých lýtek. Bílá vesta kryla nahnutá prsa, černé spodky šly jen po kolena, kde se svítily dvě stříbrné přasky, pak dál byly sněhobílé punčochy zas až k jiným dvěma stříbrným přaskám a pod těmi šouraly se velké střevíce. Byly-li ty střevíce někdy obnovovány, nevím, ale vždycky vypadaly tak, jako by se k nim byla brala rozpraskaná kůže se střechy nejstaršího fiakra.

Suchý, špičatý obličej páně Rybářův byl ozářen věčným úsměvem. Zvláštní podívání bylo na pana Rybáře, když šel po ulici. Každých dvacet kroků zůstal stát a obrátil se vpravo vlevo. Podobalo se, že jeho myšlenky nejsou v něm, že jdou uctivě asi krok za ním a pořád ho baví nějakými veselými nápady, takže pan Rybář musí se usmívat a občas se po čtverácích ohlídne. Když někoho pozdravoval, vyzdvihl jen ukazovač pravé ruky do výše a lehýnce hvízdnu. Takové lehýnké hvízdnutí zafičelo vždy také, když pan Rybář začal mluvit, a obyčejně začínal s „djó“, což mělo význam potakující.

(Jan Neruda, Hastrman)

Popis prostředí

Výměnek

U Tynysů v chalupě je výměnkářská světnička veliká jako kurník; je v tmavém přístavku za síní, zrovna proti chlebové peci a ohništi, blízko komína. Klenba i stěny předsíňky jsou plny sazí, proto je tu ještě tmavěji. Jednodílné dveře do výměnku mají petlici s provázkem a zvenčí jsou obšity plátnem, pod něž bylo nacpáno cuků, aby se ani krapet zimy do světničky nedostalo. Hned vedle těchto dveří jsou vodorovné dveře do sklepa; nejednou se stalo, že někdo sletěl po vlhkých ublácených schodech na zdupanou půdu a šeredně se pošramotil.

Zvenčí je celá chalupa Tynysova na dobrý střevíc obložena chvojí, slamou a jehličím, aby do ní nemohlo profouknout. Stojí ve vsi trochu stranou, přímo u polí, a v zimě se jí o stodolu a o výměnek vítr, vanoucí z návrší, hodně opírá.

Výměnek má jediné okénko se čtyřmi tabulkami.

(K. V. Rais, Konec života)

Popis pracovního postupu

Vtipná kaše

Milé kuchařky,

dnes vám dám recept na vtipnou kaši.

Potřebujeme k tomu:

veselý smích, 2 kila legrace, 1,5 kila prozpěvování, dobrou náladu, plný pytel vtipů – ale musí být hodně křupavé.

Postup:

nalijte do velkého hrnce veselý smích, přisypte 2 kila legrace a dobré nálady. Míchejte tak dlouho, až kaše začne houstnout. Vysypte tam plný pytel vtipů a míchejte ještě 2 minuty. Potom slijte na talíř. Pak už zbývá jen posypat prozpěvováním a můžete jíst.

Honem ke stolu!

Dobrou chuť vám přeji

Já

(studentská práce)

Příprava chleba s máslem

K přípravě chleba s máslem budeme potřebovat čerstvý chléb, máslo, velký nůž na pečivo, příborový nůž a dřevěné prkénko.

Nejprve ze všeho vyndáme z lednice máslo, rozbalíme a odložíme je na místo, kde nebude překážet. Nyní z chlebníku vezmeme bochník čerstvého chleba, vyndáme jej z igelitového sáčku a položíme na dřevěné prkénko. Vezmeme velký nůž a začneme krájet krajíce chleba. Krajíc by měl být přibližně 1,2 cm tlustý a rovnoměrný. K běžné svačině stačí přibližně dva až tři krajíce. Pokud máme nakrájený chléb, najdeme odložené máslo a jemným píchnutím nože zkontrolujeme, zda už dostatečně povolilo. Jestliže je máslo měkké a vláčné, můžeme začít s mazáním. K tomu budeme potřebovat připravený příborový nůž. Kostku másla přidržíme dvěma prsty a nožem odřízneme tenký plátek. Plátek másla by měl mít tloušťku zhruba jedné desetiny tloušťky krajíce chleba. Když máme plátek odkrojený, snažíme se, aby se udržel na noži, a ihned ho umístíme na chléb. Plátky másla pokládáme zleva doprava těsně vedle sebe tak, aby zakryly pokud možno co největší plochu chleba. Jakmile položíme poslední kousek másla, začneme s roztíráním. Nejprve máslo lehce přitlačíme na chléb, aby se co nejlépe přichytilo a neuklouzlo na nevhodné místo. Až si jsme jisti, že máslo dostatečně drží, jemně jej začneme roztírat a snažíme se zakrýt poslední volné kousky chleba. Ve výsledku by mělo být máslo rozetřené stejnou vrstvou a zakrývat celou část krajíce. Stejným způsobem pokračujeme, dokud nemáme namazané i zbylé krajíce chleba. K dochucení můžeme lehce osolit nebo opepřit. Na každý krajíc ještě přidáme kousek červené kapie nebo kousek petržele.

Servírujeme na malém talířku a k pití podáváme bílou kávu nebo mléko.

(studentská práce)

Umělecký popis (líčení)

Ty můj kraji! Jsi tam, kde Vysočina nabírá dech a pole skládají slib chudoby. Potulné jaro kličkuje dlouho rozestlanou ornicí, sněhy i dešti a ospalé barvy se vyčkávavě protahují. Země koktá a kucká, ale jednoho dne přece jen vykukující kukačka zjistí, že vše je připraveno, bezpečno, a to už všichni ptáci se rozlétnou s mírou melodií v zobáčcích a začnou stehovat obžurky hnízd. Roztržky kořenů a rozmilovanost větvoví bude bez konce! Z pučnic vyhlédne paroží a z bodličí první houba, kolínko usínající Zimuly.

(F. Halas, Já se tam vrátím)

Pohled na jezero a hory

Na tuhle krajinu vzpomínám velice ráda. Strávila jsem zde jedny z nejhezčích chvil svého života. Moc se mi tu líbilo.

Nejdříve mě zaujaly stromy, které se před mýma očima rozestupovaly, jako by se klaněly. Cestičky se přede mnou rozbíhaly do všech stran a jedna z nich mě dovedla až k místu, kde se jezero široce rozlilo. Připomnělo mi zrcadlo, v němž se zhlížejí sluneční paprsky.

Když jsem se zahleděla do dálky, dělily oblohu od jezera špičaté zasněžené vrcholky hor, které na celou krajinu dohlížely a hlídaly ji. Podél břehu se táhly řady zelených stromů lesa. Pod dechem větru se kývaly ze strany na stranu. Připomínaly dav lidí postávající na náměstí a čekající na nějakou významnou událost.

Na krásně modrém nebi se občas sem tam mihly bělavé mráčky, vypadající jako malí kluci, kteří se honí za zlatým balonem. Jenže ten se nechce nechat chytit, stále uhýbá a jen se směje.

Na tohle místo bych se chtěla vrátit a prožít tu další krásné chvíle, na které se tak pěkně vzpomíná.

(práce oceněná v literární soutěži Náš svět 2005)

CHARAKTERISTIKA

- slohový postup charakterizační
-
-
- vlastnosti se vyjadřují:
 - přímo (konstatováním) =
 - nepřímo (konkrétní příklady jednání) =
 - srovnáním (s jinou osobou)
- obsahuje i prvky popisu – stručně o vnější podobě

Kompozice

- vhodný postup
- osnova:
 - úvod –
 - vlastní charakteristika –
 - závěr –

Jazyk

- výstižné výrazy –
- přirovnání, rčení

Syntax

- několikanásobné větné členy, postupně rozvíjející přívlastek shodný i neshodný

Charakteristika s popisem

Dr. Heribert mladší byl by měl po Malé Straně dosti přízně, kdyby byl chtěl. Po smrti otcově přenášeli churaví důvěru svou na něho, ale ať přišel chudý nebo bohatý, on nevyslyšel žádného a nešel nikam. Znenáhla tedy důvěra přestala, obyvatelé okolní začli ho považovat za něco takového, čemu se říká „zkažený student“, a později se i posmívali: „Ach doktor, ano – ani kočku bych mu nesvěřil!“ Doktora Heriberta, podobalo se, přílišně se to netklo. Zdálo se, že vůbec o lidi nestojí. Nikoho nepozdravil, pozdraven nikomu neděkoval. Když šel po ulici, vypadalo to, jako když vichr svadlý list honí sem a tam. Byl postavy skoro malé – podle nové míry měl jen as tak půl druhého metru – a tu suchou postavičku svou kormidloval ulicí tak, aby byla od ostatních postav lidských vždy aspoň na dva kroky vzdálena. Odtud to zmitání. Modré jeho oko bylo jaksí plno ostychu, jako oko kopnutého psa. Tvář jeho byla světlohnědým vousem zarostlá – zarostlá tvář dle tehdejších náhledů byla také něco zcela neslušného. V zimě, když měl na sobě šedivý mlynářský kalmuk, zapadala hlavička pod soukennou čepicí hluboko do límce z bavlněného astrachánu, a v létě, když měl šedivý, kostkovaný šat lehký nebo ještě lehčí šat plátěný, kývala se nejspíše jakoby na slabé šťopce. V létě chodil již o čtvrté hodině ranní do sadů na Mariánských hradbách a tu si zasedl s knihou v ruce někam na nejodlehlejší lavičce. Stalo se, že některý dobrosrdečný soused malostranský si k němu přisedl a mluvíti začal. Ale dr. Heribert vstal, sklapnul knihu a šel, neodvětiv ani slova. Pak ho už nechali zcela. Ano tak daleko to přivedl dr. Heribert, že vzdor tomu, že mu bylo teprv asi čtyřicet let, nestarala se z malostranských panen o něho už ani jedna.

(J. Neruda, Doktor Kazisvět)

2. STYL ODBORNÝ**REFERÁT**

-
-
- např. o jednání, akci, knižní novince, divadelním nebo filmovém představení, výstavě

Kompozice

- osnova:
 - úvod –
 - stať –
 - závěr –

Jazyk

- běžně známé výrazy, hodnotící výrazy
- hovorová čeština nebo stylově neutrální výrazy

Syntax

- jednodušší, různé druhy vět podle záměru autora (zvolací věty, řečnické otázky)
- několikanásobné větné členy
- snaha o kontakt s posluchači, čtenářem – oslovení na začátku i během referátu, cíl referátu, motivace

Film, který stojí za zhlédnutí

V poslední době se objevilo hned několik výrazných filmů, které by si náročný fanoušek filmového plátna rozhodně neměl nechat ujít. Seznámím vás s jedním z nich, s diskutovaným historickým dílem Juraje Jakubiska Bathory.

Už samotné téma o legendami opředené uherské hraběnce Erszébet Bathory vzbudilo velký ohlas veřejnosti. Čachtická paní, jak ji v Čechách nazýváme, se všeobecně považuje za největší vražedkyni všech dob.

Děj filmu nás zavádí do neklidného 17. století, kdy se katolická Evropa otřásá pod nájezdy Turků. V pravoslavných Uhrách, které se staly poslední baštou odporu, na nedobytném hradu Čachtice, vládne hrdá hraběnka Bathory. Musí čelit nejen falešným obviněním svých pověřčivých poddaných, kteří tvrdí, že se koupe v krvi, ale také svádí boj s vychytralým nepřítelem Jurajem Thurzem, po hraběnce druhým nejmocnějším vládcem Uher. Jeho zkorumpovanost a faleš se jí však nakonec stane osudnou.

Samotný film se však nezaměřil pouze na dávné pověsti týkající se vražd mladých panen a hraběněných krvavých koupelí. Tvůrci vykreslili Bathory jako obětavou matku, milující manželku, vášnivou milenku, nadanou léčitelku, zkrátka jako velice silnou ženu. Žila v době, které vládly intriky, touha po penězích, majetku a moci. Lidský život prakticky pozbyl cenu, o všem rozhodovali výlučně muži.

Jakubiskův film se stal dosud nejdražším středoevropským počinem. Vznikal několik let, v hektickém tempu, v koprodukcí České, Slovenské a Maďarské republiky. Bohatá výprava, kostýmy a exteriéry, v nichž se například objevil i zámek v Doudlebách, podtrhují výjimečnost tohoto díla. Mnohé překvapilo kvalitní herecké obsazení. Franco Nero přijal malou roli rakouského císaře Matyáše II., Karel Roden skvěle zobrazil zvrhlého Thurza, Anna Friel v roli hraběnky naprosto excelovala a mnoho českých a slovenských umělců jim zdatně sekundovalo. Také musím zmínit, že při natáčení se mluvilo více než deseti jazyky, avšak v samotném filmu zazněla kromě angličtiny pouze stará uherština, a v závěru dokonce staroslověnština.

Další zvláštností tohoto díla se může zdát zobrazení Bathory jako nevinné oběti. Pro mnohé je jen samotná skutečnost o možné nevině hraběnky nepřipustná. Jakubisko se však odhodlal zbořit zažitý mýtus a nebál se diváka přinutit k zamyšlení nad jejím osudem. Přiznám se, že mě osobně naprosto okouznil a nemohu udělat nic jiného, než každému vřele doporučit zhlédnutí tohoto filmu.

(studentská práce)

VÝKLAD

- = útvar slohového postupu výkladového + popis, případně úvaha
-
- cíl –
-

Kompozice

- metoda deduktivní –
- metoda induktivní –
- metody srovnávací analýzy, syntézy, abstrakce, zobecnění
- písemná i ústní forma (přednáška)
- osnova:
 - přehlednost, úplnost, logická stavba
 - úvod –
 - vlastní výklad –
 - závěr –

Jazyk

- termíny, vyjadřování jmenné nebo slovesně jmenné – podstatná jména, sponová slovesa
- autorský plurál

Syntax

- větné celky složitější, propracované
- příslovečné věty (podmínkové, příčinné, důsledkové, účelové, přípustkové)
- vsuvky, citáty

První syntetický plast byl vyroben v roce 1907 Leo Baekelandem z fenolu a formaldehydu. Vzniklý polymer je znám pod obchodním názvem bakelit.

Baekeland se snažil najít materiál, který by nahradil přílišně drahou slonovinu pro výrobu kulečnických koulí. Chemii příliš nerozuměl a ke svému objevu dospěl víceméně šťastnou náhodou.

Nejslavnějším výrobkem z bakelitu je asi karosérie proslulého východoněmeckého automobilu Trabant.

(Petr Holzhauser, Petr Slavíček – Klíč k chemii)

ODBORNÝ POPIS

- slohový postup popisný i výkladový
-

- návod –
- přesné formulace definic
- význam odborného termínu cizího původu vysvětlen buď vsuvkou (v závorkách, mezi pomlčkami), nebo v následující další větě

Kompozice

- osnova:
 - úvod –
 - vlastní popis –
 - závěr –

Jazyk

- odborné názvy, výrazy bez citového zabarvení
- jmenné vyjadřování – podstatná jména, přídavná jména
- příslovečná určení místa, času
- slovesa stavová – *být, mít, nalézat se, ležet, vyskytovat se*

Syntax

- těsné vyjadřování (podřadná souvětí, přívlastkové vedlejší věty)
- přísudky jmenné se sponou, slovesa v trpném tvaru
- několikanásobné větné členy (přívlastky)

Rovnoramenné váhy

Měření hmotnosti je založené na porovnání hmotnosti těles na rovnoramenných váhách.

Hlavní částí rovnoramenných vah je vahadlo, které je uprostřed podepřené vodorovnou hranou (břitem) na hladké podložce (lůžku). Na koncích vahadla jsou zavěšeny dvě stejné misky. Uprostřed vahadla je upevněn jazýček, jehož konec se při kývání pohybuje po stupnici. Jsou-li misky prázdné a váhy správné, ustálí se vahadlo ve vodorovné poloze a jazýček ukazuje na střední čárku stupnice. Laboratorní váhy mají aretaci, kterou se zvedá vahadlo tak, aby se břit nedotýkal podložky a vahadlo nekývalo.

Váhy odaretujeme pouze na dobu, kdy porovnááme hmotnosti tělesa a závaží. Jestliže s váhami nepracujeme nebo měníme závaží na miskách, musí být váhy aretované.

(Vachek a kol., Fyzika pro 1. roč. gymnázií)

POPIS PRACOVNÍHO POSTUPU

- = popis děje,
- důležitost úplnosti
- návod (na obsluhu)
- popis s cílem praktickým (jak zacházet s přístrojem)

Kompozice

- maximální úsilí o přehlednost (sled činností, odstavce)

Jazyk

- dějová slovesa, podstatná jména slovesná

Syntax

- sled jednoduchých vět, vedlejší věty časové, příslovečné určení času
- vedlejší věty účelové (příčinnostní vztahy)
- popis + výklad

Číslování nadpisů

Všechny rozsáhlejší dokumenty se vyplatí formátovat pomocí stylů. Samostatnou kapitolu představuje tvorba stylů pro různé úrovně nadpisů.

Nejdříve vytvořte vlastní styly pro všechny úrovně nadpisů v dokumentu. Předpokladem je, že budou potřeba celkem tři úrovně nadpisů. Na začátku vytvořte jeden univerzální styl, který bude obsahovat vlastnosti společné pro všechny nadpisy dokumentu (např. typ písma, tučný řez, zarovnání na střed atd.).

Tento styl nepoužívejte nikde v dokumentu, ale ostatní styly budou dědit jeho vlastnosti. Každý styl pro nadpis pak může mít své další specifické vlastnosti (např. velikost písma, mezery za odstavcem). Tím zajistíte, že všechny nadpisy dokumentu budou působit jednotně a případné úpravy bude možné provést pouze změnou univerzálního stylu.

*Klávesovou zkratkou **Alt + Ctrl + Shift + S** zobrazíte podokno **Styly** a v dolní části klepněte na tlačítko **Nový styl**. Otevře se dialogové okno, ve kterém nový odstavcový styl pojmenujte a v poli **Styl založený na** vyberte dříve definovaný univerzální styl pro nadpisy.*

*Pokud si nepřejete, aby styl dědil vlastnosti jiného stylu, vyberte v tomto poli možnost (**žádný styl**). V tomto dialogu postupně vytvořte styly pro všechny úrovně nadpisů. Teprve pak se můžete pustit do jejich propojení pomocí víceúrovňového číslování.*

*Na kartě **Domů** klepněte ve skupině **Odstavec** na šipku u tlačítka **Víceúrovňový seznam** a v rozbaleném seznamu zvolte příkaz **Definovat nový víceúrovňový seznam**. Pokud nejsou zobrazeny všechny nástroje dialogu, klepněte na tlačítko **Více**.*

*V horní části dialogu vyberte první úroveň číslování a v seznamu **Propojit úroveň na styl** vyberte styl nadpisu pro kapitolu první úrovně. Stejným způsobem přiřadte styly nadpisů pro nižší úrovně číslovaného seznamu a nastavení dialogového okna potvrďte.*

(Jana Dannhoferová, Computer číslo 15–16/2011, ročník 18)

3. STYL ADMINISTRATIVNÍ**ÚŘEDNÍ (OBCHODNÍ) DOPIS**

-

- normativní úprava, formální jazyk (ustálené obraty)
- např. žádost, stížnost, objednávka, reklamace, plná moc

Příklady oznámení obecního úřadu (národního výboru) z minulých let:

V kulturním domě se staví kamna, žádáme občany o brigádu, trouby jsou na národním výboru.

Upozorňujeme družstevníky, že již třetí den je na návsi fůra hnoje. Nebude-li odstraněna, vloží se do toho národní výbor.

Upozorňujeme na setí jařin. Kdo je osel, ať se přihlásí.

Výzva k občanům: „Vybírá se poplatek za plemenného býka a za kominíka.“

Dne 17. t. m. bude proveden soupis prasat, dostavte se všichni včas.

Žádost

Miloslav Patera

Boženy Němcové 158

535 01 PŘELOUČ

Veltas, k. s.

Ing. Jaroslav Žádník, jednatel

Jaroslava Haška 401

535 01 PŘELOUČ

V Přelouči 10. března 2008

Žádost o poskytnutí neplaceného volna

Vážený pane jednateli,

obdržel jsem od rodičů k narozeninám pětidenní zahraniční poznávací zájezd, a to v termínu od 21. do 25. března t. r. Pracuji u Vás od 25. února t. r. jako skladník a nemám ještě nárok na řádnou dovolenou.

Žádám Vás proto o poskytnutí neplaceného volna na dva dny (21. a 25. března).

Ostatní dny, které budu v zahraničí, nejsou pracovní (sobota, Velikonoční neděle a pondělí).

Věřím, že mé žádosti vyhovíte i přes to, že jsem v pracovním poměru krátkou dobu. Děkuji Vám a jsem s pozdravem

Miloslav Patera

Kopie dokladu o úhradě zájezdu

ŽIVOTOPIS

-
-
- vyprávěcí a strukturovaný životopis

ŽIVOTOPIS**Osobní údaje**

<i>Jméno a příjmení</i>	<i>Nikola Wágnerová</i>
<i>Datum a místo narození</i>	<i>15. května 1975, Hranice</i>
<i>Bydliště</i>	<i>Poštołkova 269, 751 31 Lipník n. Bečvou</i>
<i>Telefon</i>	<i>777 456 654</i>
<i>E-mail</i>	<i>nikola.w@centrum.cz</i>
<i>Státní příslušnost</i>	<i>ČR</i>

Školní vzdělání

<i>1990–1994</i>	<i>SPŠ strojnická Přerov</i>
------------------	------------------------------

Zkoušky a další vzdělávání

<i>3.–5. 12. 2007</i>	<i>Vztah profesionála a klienta</i>
<i>7.–9. 6. 2006</i>	<i>Asertivita v praxi</i>
<i>20. 11. 1995</i>	<i>řidičské oprávnění skupiny B</i>
<i>23. 5. 1994</i>	<i>maturitní zkouška</i>

Pracovní zkušenosti

<i>17. 12. 2007–dosud</i>	<i>evidence na Úřadu práce Přerov</i>
<i>16. 12. 2004–16. 12. 2007</i>	<i>mateřská a rodičovská dovolená</i>
<i>1. 3. 2000–15. 12. 2004</i>	<i>Inrek, s. r. o., Opava obchodní zástupce pro prodej reklamy a inzerce</i>
<i>1. 10. 1994–31. 12. 1999</i>	<i>Strojpol, s. r. o., Hranice konstruktérka</i>

Znalosti

<i>Jazykové</i>	<i>německý jazyk – aktivně</i>
<i>Práce s počítačem</i>	<i>programy v MS Office</i>

Zdravotní stav	<i>dobrý</i>
-----------------------	--------------

V Lipníku n. Bečvou 14. února 2008

Nikola Wágnerová

MOTIVAČNÍ DOPIS

-
- cílem
- přikládáme k němu životopis a další přílohy (kopie vysvědčení, certifikátů apod.)
- motivační (průvodní) dopis je stručný, přehledný a pravdivý
- jedná se o formální dopis, proto musíme dodržet určité náležitosti tohoto dopisu
- maximální délka dopisu je na jednu stranu formátu A4

Kompozice

- důraz na vyjadřovací a stylistické schopnosti
- bez pravopisných chyb
- úprava – podobně jako obchodní dopis:
 - vlevo nahoře –
 - vpravo –
 - vlevo začíná vlastní text dopisu
 - mezi tím vynecháme 2–3 řádky
- osnova:
 - věc dopisu, oslovení
 - jako obsah dopisu napíšeme např. *Žádost o místo ...*
 - pokud známe jméno pracovníka, který má na starosti výběrové řízení, adresujeme dopis přímo jemu
 - pokud jméno neznáme, píšeme např. *Vážená paní, Vážený pane*
 - úvod
 -
 -
 - vlastní dopis
 -
 -
 -
 -
 - snažíme se co nejvíce upozornit na své klady
 - můžeme uvést i kontakt na někoho, kdo o nás může podat příznivé reference
 - závěr
 -
 - pozdrav, podpis
 -

Jan Novák
Brněnská 1
100 00 PRAHA 1

Společnost ABC, s. r. o.
Jiří Koutecký, jednatel
Plzeňská 1
100 00 PRAHA 1

Praha 1. září 2009

Žádost o místo překladatele anglického jazyka

Vážený pane jednateli,

ve Strahovských novinách ze dne 21. srpna 2009 mě zaujal Váš inzerát, ve kterém hledáte někoho na pozici překladatele anglického jazyka. Mám o toto místo velký zájem.

Vystudoval jsem Ostravskou univerzitu, obor cizí jazyky pro komerční praxi s kombinací anglický a španělský jazyk. Mám státní zkoušku z anglického jazyka, kterou jsem absolvoval při ročním pobytu v Anglii. Nyní pracuji již třetím rokem jako učitel anglického jazyka na jazykové škole a ve svém volném čase se věnuji tlumočnictví a překladatelství. Na svém kontu mám několik přeložených knih a různých příspěvků do časopisů z oblasti práva a obchodu.

Domnívám se, že mé znalosti a zkušenosti odpovídají požadavkům na výše uvedenou pozici. V případě Vašeho zájmu se velmi rád dostavím na osobní pohovor.

S pozdravem

Jan Novák

4. STYL PUBLICISTICKÝ

ÚVAHA

- slohový postup úvahový – promýšlení problému, hledání odpovědí na otázky
-
- vyskytuje se:

- v uměleckých dílech –
-
- v publicistice –
- ve vědeckém díle –
-

Úvaha a výklad:

- společné rysy:
 -
 -
 -
- rozdílné rysy:
 -
 -
 -
 -

Kompozice

- logická stavba –
-
- východisko – zkušenosti, obecné poznatky
- subjektivita autora – zamyšlení, přemýšlení, konkrétní příklady
- osnova:
 - úvod –
 - vlastní úvaha –
 -
 - závěr –
 -

Jazyk

- hodnotící výrazy –
-
- výrazy emocionální, metafory, jazyková pestrost
- obraty podněcující úvahu (*zamyslíme-li se, položme si otázku*)

Syntax

- spojování (řada) otázek, otázek a odpovědí, řečnické otázky
- věty zvolací, žádací
- vedlejší věty příčinné, účelové, způsobové, podmínkové
- několikanásobné větné členy, výčet, souřadné spojení vět hlavních i vedlejších

Problémy pubertáčky

Nadhodím-li otázku „Problémy v dospívání“, většinu z vás napadne akné, rovnátka a velký zadek. Nechci těmto hrůzám ubírat na důležitosti, ale všechny se s trochou vůle, financí a trpělivosti dají řešit.

Mnohem větším problémem jsou rodiče. Už to slovo RODIČ nemá logiku. Rodila přece jen matka a to už je tak dávno, tak proč to stále připomínat. Mnohem

více by sedělo slovo *PRUDIČ*. Je to zcela výstižné, každý v mém věku je chápe a není třeba je více vysvětlovat. Snad jen pro dříve narozené nahlédneme do pomyslného slovníku. *PRUDIČ* = člověk s utkvělou představou, že všechny své znalosti, názory a návyky musí předat ostatním i proti jejich vůli.

Úplně největší katastrofou pro mladého člověka je rodič vzdělaný. Mne postihla nejhorší zkáza: otec psycholog a matka učitelka. Neustále něco čtou a pak mají plné ruce výstřížků o škodlivosti tetování, piercingu a hlasité hudby. Kupodivu vše, co je pro mne příjemné a zábavné, mě ohrožuje a to, co je nudné a otravné, mi prospívá. Ale i na to si lze zvyknout.

Stačí si dát pozor na to, co říkáte. I zcela nevinný dotaz „Jak asi ta tráva chutná?“ může vyvolat hodinovou přednášku, nucené zhlédnutí dokumentárního filmu a nákup testů na přítomnost drog. Teď už tedy vím, že nesmím nechat „prudičům“ čas k odpovědi, ale musím rychle dodat, že mám na mysli trávu, kterou krmím svého zakrslého králíka.

Další, čemu „prudič“ zásadně nerozumí, je oblékání. Jestliže nová mikina z Kenvela přitahuje pozornost, zatímco v teplé bundě od Vietnamců jsem zřejmě neviditelná, je přece jasné, že nepůjdu do školy v té bundě. To dospělí nepochopí a stále opakují, že je venku zima, jako by se domnívali, že mám něco se sluchem.

Musím teď svou úvahu o problému „rodič“ přerušit. Právě mi totiž volala kamarádka. Jedna z těch šťastných, kterým rodiče do ničeho nemluví. Má fantastický piercing v pupíku a může i v mrazu chodit v krátkém tričku, aby ten piercing vynikl. Jedu za ní do nemocnice. Její rodiče to ještě nevědí, ale už druhý den tam leží se zaníceným břichem a snad i zápalem plic.

Tak ahoj, milí dospívající spolutrpitele, snad zase někdy příště.

(práce oceněná v literární soutěži *Náš svět 2004*)

Bez snů a ideálů nelze být člověkem (Ernst Fischer)

Sny a ideály! Pro někoho hnací motor do života, pro jiného nerealizovatelná utopie, a někteří si dokonce ze snů a ideálů vysní kompletně celý nehmotný svět, když v reálném neumí nebo nechtějí žít... Takové najdeme zavřené na „speciálních“ místech. Snění je prostě neomezený prostor bez hranic, díky kterému můžeme prožít neuvěřitelné věci. Stačí pouze zapojit fantazii a špetku úsilí.

U každého člověka se ideály s věkem mění. Když mi bylo 11 let, byla jsem, jako další miliony stejně starých holčiček, naprosto okouzlena panenkou Barbie. Snila jsem, možná až do svých čtrnácti, že jednou budu stejně krásná, dokonalá a úchvatná jako ona. Dnes, když jsem už skoro dospělá, se směju tomu, jak jsem byla strašně naivní, hloupá a nevyzrálá. Vypadat jako chodící kostra z PVC se silikonovými ňadry, nylonovými vlasy, věčně nezamrzajícím úsměvem na „ksichtě“ podobném Michaelu Jacksonovi? Ne, děkuji... A mimochodem – vědci zjistili, že kdyby reálná žena měla míry Barbie, nemohla by nikdy chodit vzpřímeně, ale pouze po čtyřech. Jsem ráda, že zrovna teď díky tomuhle „úžasnému“ ideálu neležím v Motole s vyčuhujícími žebry a na kapačkách. Kdo má hloupé ideály, daleko nedojde.

Nyní je mi skoro 18 let. Svoje životní ideály má různé a snů je tolik, že bych je za jeden život nestihla. Například studuji. Můj sen je vystudovat vysokou školu v zahraničí. První překážka – peníze! Nesportuju, můj sen je začít se pravidelně hýbat a aktivně sportovat. Překážka – lenost! U všeho je nějaké „ale“... Ale je také pravda, že když se něco moc chce, jde to. Studium v zahraničí? Brigádu mám, tak můžu šetřit. Také můžu dostat sociální stipendium. Skvělé! Jeden sen je vyřešen, můžu za ním jít. Sport? Prostě se překonám.

A o tom jsou asi nejspíš všechny sny a ideály. O překonávání se a o vůli něco dokázat. A k dalším vzdáleným a nereálným snům se dostanu, když zvládnou ty snadněji uskutečnitelné. A o tom je vlastně i celý život! Snění je staré jako lidstvo samo. Neboť člověk je od přírody tvor zvědavý a jen tak se s něčím nespokojí.

(studentská práce)

ESEJ

-
-
-
-

Kompozice

- kombinace úvahy s popisnými a výkladovými partiemi
- vtipné vyhocení, lehký (i humorný nebo kritický) tón

Jazyk

- zpracování živé, obraznost – expresivní a umělecké prostředky
- citově zabarvená slova

Syntax

- neplatí přísná pravidla výstavby vět a textu

Divadlo světa

Myslíte-li si, že našemu jazyku chybí buď ta bohatost, nebo ten lesk, aby bylo možno kterékoli věci vystihnouti řečí, zřejmě se mýlíte! Nikde není nic tak nesnadného, co bychom nemohli srozumitelně a výstižně vyjádřiti naším jazykem, jen kdyby k tomu přistoupila příčinnivost a práce. Dosud nepochopil vznešenost našeho jazyka ten, kdo jej považuje za málo bohatý nebo málo půvabný. Ne na něm, na mou věru, nýbrž na Vás je vina, kteří nevšedně zanedbáváte jeho pěstování!

(J. A. Komenský, Divadlo světa)

Božena Němcová

Prokletá básnířka, autorka geniální Babičky a fascinující korespondence, oslnivý ženský zjev vábící muže, politická disidentka, první česká moderní žena, přední evropská emancipantka.

Poprvé jsem se s Boženou setkala v dětství. Dostala jsem k Vánocům dva levné svazky pohádek bez ilustrací, každý po devíti korunách. Sedla jsem si nad ně a četla od začátku do konce. Pak jsem objevila Karlu a Divou Báru. Ty dvě holky mě fascinovaly svou odvahou postavit se prudérní a diskriminující morálce 19. století; že byly obrazem Boženiny i mé touhy a vzdoru, jsem pochopila mnohem později – když jsem se začala emancipovat jako člověk i jako žena. Učila jsem se od ní statečnosti, s jejím požehnáním jsem se rozhodovala, zda vytrvat, či ustoupit. Stala se mi blízkým člověkem, který nás povzbuzuje před vzestupem a zachraňuje po pádu. Když jsem propadala malomyslnosti, zazářil přede mnou její obraz, tak jako na noční obloze vytrvale svítí hvězda jménem Božněmcová, objevená na kletšské hvězdárně.

Božena Němcová je přítelkyní všech českých žen, které nerezignovaly na touhu po osobní i společenské svobodě. Je pro nás výzvou a zárukou, že lze zvednout hlavu navzdory zakořeněným předsudkům. Inspiruje nás k odvaze myslet a konat jinak, než se od nás žen od věků očekávalo. Pro mě osobně ztělesňuje také cosi, co v české společnosti zoufale chybí – a sice solidaritu žen jako hráz proti patriarchálnímu ideologickému dogmatu, proti rivalitě žen podbízejících se mužům. Je to solidarita kolegyň, přítelkyň, solidarita matek umožňující svým dcerám neopakovat tisíce let staré vzorce chování, nacházet svou identitu a sebeúctu, nepovažovat sama sebe za „druhé pohlaví“.

Fascinuje nejenom nás ženy, ale i desítky vědoucích skvělých mužů. Pro Bohumila Hrabala byla největší světovou literátkou, prokletou básnířkou, jež hleděla vzhůru, když byla na dně. Pro Jiřího Koláře byla jednou z hvězd, která mu z nekonečné dálky svítila na blátivou cestu plnou výmolů, po níž vlekl svou káru života.

Svou literární genialitou, vzdorným bolestným životem a svobodomyšlností vynikala nad dobové horizonty a nepřestala být ani v 21. století největší a dosud nepřekonanou ženou, kterou tato země zrodila. Čím více se vzdalujeme jejímu století, tím více cítíme, že Božena je v našem duchovním prostoru neustále přítomná.

(Olga Sommerová)

KRITIKA

-
-
- cíl –
-

Kompozice

- působivost a přesvědčivost
- postup od konkrétních faktů, vyvozování obecných závěrů, poučení
- osnova:
 - úvod –
 - stať –

→ závěr –

Jazyk

- hodnotící výrazy, citové zbarvení jazykových prostředků
- výrazy ironické, až sarkastické vedle hodnotících

Syntax

- věty zvolací, přací, tázací, řečnické otázky
- výzvodový infinitiv, kontrast

Mr. Bean

... Statisticky vzato tvoří dnes beanovský kánon čtrnáct televizních epizod – poslední je z roku 1995 – a dva celovečerní filmy. Animovaný seriál, knížky, videohry atd. s prominutím tiše ignorujeme, Atkinsonova účast byla většinou minimální. Nutno ovšem říct, že nejlepší to přece jen bylo ze začátku. Pan Bean je totiž neuvěřitelnější, když se vyskytuje v obyčejných, každodenních situacích, jejichž konvence svým šílenstvím dokonale rozorává. Což navíc nejlépe funguje v prostředí do značné míry stále ještě poněkud upjaté Anglie, jejíž ostatní občané se tváří v tvář Živlu strnule snaží zachovat dekorum. Ve chvíli, kdy je Bean poslán do Hollywoodu (Mr. Bean: Největší filmová katastrofa) nebo do Francie (Prázdniny pana Beana), kde dokonce někdo nahlas vysloví větu jako „Co je to za blázna?“, kontrast bledne a humor se vytrácí.

Ale buďme pozitivní a pojďme se trochu zamyslet nad tím, proč je Bean ve své nejlepší podobě tak dobrý a úspěšný. Jeden z klíčů jistě spočívá v jeho univerzálnosti. Pan Bean je totiž v podstatě malým děckem v těle podivného dospělého muže. A malým, naivním, sobeckým děckem, myslícím jen na sebe a aplikujícím na obyčejné problémy zvrácenou logiku, někdy byl asi každý člověk kdekoli na světě, od Švédska po Jižní Afriku.

„Mohl by klidně pobíhat po pásmu Gazy a bylo by to o tomtéž. On nemá velké povědomí o společnosti a nejspíš ani není moc vzdělaný,“ říká Atkinson. „Navíc ze všeho nejlépe funguje, když je úplně němý. Po prvním celovečerním filmu mi zpětně připadalo, že jsme ho v něm nechali moc mluvit, a proto jsme ho v dalším poslali do Francie – kvůli jazykové bariéře.“

Sám Atkinson je mimochodem Beanovým naprostým opakem. Kultivovaný gentleman bez špetky oné ujetosti a podle zlých jazyků snad i poněkud suchar. „Nemá v sobě ani špetku šoubyznysu,“ nechal se slyšet jeho dobrý přítel a skvělý herec Stephen Fry. „Je to, jako kdyby pánubohu přebývala jedna piksla komediálního talentu a jen tak z legrace ji dal nudnému, upjatému lékárníkovi.“

Takže co pan lékárník bude míchat dál? Obávám se, že těšíte-li se na další várku fazolačky, jen tak se nedočkáte. Před čtyřmi lety, po premiéře Prázdnin, prohlásil, že to s maximální pravděpodobností už bylo opravdu naposled. Ne snad že by se mu Bean zošklivil, ale kvůli obavám, že geriatrické děčko už jednoduše nemá ten šmrnc děčka přerostlého. Dovolím si nesouhlasit a zkusil bych i protestovat, ale to je asi tak všechno, co s tím můžu udělat.

(Ondřej Vosmík, Týdeník Televize 35/2011, zkráceno)

RECENZE

-
-
- cíl –
- požadavky:
 - objektivnost, argumentace (recenzentovy soudy musí být doloženy, např. citáty z díla)
 - i subjektivní názor a dojem
 - osobní nezaujatost (ne útok na osobu autora, ale kritika nedostatků textu)
 - kvalitní vzdělání a schopnosti recenzenta, široký kulturní a společenský rozhled
 - účelná a přiměřená míra vtipu, ironie (ne urážky)

Jana Eyrová

Charlotte Brontëová napsala roku 1847 klasickou milostnou romanci, která ve svých časech ohromila čtenáře feministickým smýšlením hlavní hrdinky a dá se říct, že předběhla svou dobu. O zpracování tohoto slavného anglického dílka se už pokusilo mnoho filmařů, včetně zástupců bývalého Československa. Nejnovějším zfilmováním románové předlohy je výtvar britsko-americké koprodukce nesoucí naprosto shodný název jako román Brontëové.

Příběh životem těžce zkoušené Jany, která to po veškerém strádání dotáhne až na venkovskou učitelku, zná naprostá většina gramotných lidí. Mladinká dívka přes všechny útrapy neztrácí své životní přesvědčení a víru. Osudovým se ale Janě stane až přijetí nabídky na práci guvernanky na osamoceném venkovském sídle Thornfieldu, kde dostane na starost malou Francouzku Adele a hlavně kde potká nerudného, nesnášenlivého majitele panství, pana Rochestera, kterého tíží dávné tajemství...

Děj, odehrávající se na temných, mlhavých anglických vřesovištích jako by symbolizoval divokost a rozervanost hlavní mužské postavy (Michael Fassbender). Jímavá hudba Daria Marianelliho zase podtrhuje nevinnost, čistotu a neutuchající naději ženské hrdinky (Mia Wasikowska). Nejen díky hudebnímu doprovodu Marianelliho člověka neodbytně napadne srovnání s dalším nejnovějším filmovým zpracováním jiného klasického díla tohoto žánru – Pýchy a předsudku od Jane Austenové. Kromě hudby, kterou Marianelli zkomponoval pro oba tyto filmy, nalezneme v Janě Eyrové mrzutého Rochestera, v Pýše a předsudku je to zase pan Darcy, i obě hlavní ženské postavy jsou si v mnohém podobné. Co rozhodně funguje u obou filmů, je uvěřitelná chemie ústřední dvojice, rozhovory Edwarda Rochestera a Jany jsou tím nejlepším z tohoto filmu, naprosto jim věříte každé gesto, pohled, slovo. Je mezi nimi to správné napětí, a přestože Michael Fassbender není zrovna typickým svalnatým hezounkem, má to neuchopitelné cosi, pro které si ho bude ženská část populace se zalíbením prohlížet. Úplný závěr je sentimentální tak akorát a je moc dobře, že se v tomto ohledu režisér nedržel do detailu románové předlohy a

nenavrátil Rochesterovi zpět jeho zrak. To už by bylo moc štěstí a přeslazenosti najednou.

Ačkoli má nejnovější Jana Eyrová pár hluchých míst, některé scény jsou zbytečně okleštěné a nedotažené do konce, přesto rozhodně stojí za vidění, Mia Wasikowka zvládla svou roli dobře, Michael Fassbender postavu tajemného rozervance s citlivou duší ještě líp. Dá se říct, že se ani moc snažit nemusel, protože to vypadá, že on se jako Edward Fairfax Rochester už narodil. A ačkoli pro mne vychází z klání Pýcha a předsudek versus Jana Eyrová vítězně první jmenovaný, je to jen o chlup a s klidným svědomím prohlašuji, že Jana Eyrová je krásně a kvalitně natočeným snímkem, který vás dokáže zaujmout i dojmout.

(Sylvie Řiháková, Film CZ, 11. 8. 2011)

ČLÁNEK DO NOVIN

-
- tematická různorodost –
-
-

Kompozice

- vždy titulek
- logická výstavba:
 - v úvodu
 - chronologický postup, různé úhly pohledu, kladení informací vedle sebe, kladení otázek a odpovědí

Jazyk

- spisovný – knižní i hovorový (podle slohového útvaru)
- specifické vyjadřování, osobitost autora
- přesnost vyjádření, jednoznačnost
- humor, satira, ironie
- frazeologická spojení, expresivní obrazné vyjadřování (kladné i záporné)
- využití automatizace = výrazy často používané (*mít rezervy, předpokládat, setrvat v rozhovoru*)
- x aktualizace = výrazy působivé novostí, neobvyklostí, upoutávají pozornost čtenáře (*dopravní infarkt*), úpravy rčení, neotřelá spojení, obrazná pojmenování
- obměna frazeologie, kontrast, slovní hříčky (*Staré Město neomládne*)

Syntax

- pestrost –
- hromadění synonym (výčty)
- různé věty podle modality
- titulky, podtitulky, vhodné členění do odstavců
- využití různých typů a velikostí písma

KOMENTÁŘ

-
-
- odlišnost od zpravodajství –
- styl pestrý, citově zabarvený, subjektivní ráz

Jazyk

- citově zabarvené výrazy (často hanlivě), ironie, obrazné vyjadřování (metafory, hyperboly)
- publicistická frazeologie
- slova z obecné češtiny

Syntax

- věty tázací, zvolací, rozkazovací, řečnické otázky
- souřadně připojované věty, výčty, přístavky, infinitivní konstrukce (*byli rozhodnutí nedovolit*)

Zde chcípl pes

Starý ekonomický vtip praví, že železnice je ztrátová buď proto, že je státní a má laciné jízdné, nebo proto, že je soukromá a má jízdné drahé. V prvním případě potřebujete dotace na jízdné, v druhém případě má málo cestujících. Vtip chce vyjádřit, že železnice je ztrátová už ze své povahy.

Jedním z nezajímavějších politických a hospodářských neúspěchů posledních dvanácti let je truchlivé úsilí neúsilí s českou železnicí pohnout. Každý ví, co chce: přesný, čistý a rentabilní podnikatelský organismus, přitažlivý pro zákazníky, neobtěžující státní pokladnu polykáním dotací. Nikdo však neví, jak na to. Železnice je politická trhavina, živitelka statisíců, chráněná agresivními odbory. Každý, kdo se o pohyby na železnici pokouší, nalezne nakonec nejpraktičtější vodítko: přečkat. Nechat být, nechat žít. Každému je bližší politická kariéra než politické bouře, stávky a rozvrat hospodářství. Železničáři to vědí, Reformátorů se nebojí.

Kdo chodí po České republice, jistě si povšimne, že se nerozvíjí rovnoměrně. Někde vzkvétá, jinde nikoliv, ačkoliv má všude stejnou vládu. Pro hloubavého chodce je to pobídka – kdo za to může? Vláda? Lidé v kraji? Štěstí, které se někde usadí, jinde ne?

Kdo po republice jezdí vlakem, na toho dýchne atmosféra starých časů, kdy vše chátralo a každému to bylo jedno, kdy padaly omítky, v koutech se válely starší cihly a zřízeníci byli špinaví. Kdy vše bylo prosáknuté neomalenou hrubostí a lhostejností. České dráhy, marná sláva, jsou skanzen starých časů. Nemusíte být ekonom ani železniční odborník, abyste postřehli, že železnici nezajímá ni zákazník, ni zisk. Je utopena v podnikatelské apatii. Nemá, pravda, peníze, ale nevezme koště, nezamete, nenatře rezavé zábradlí, neusmívá se vlídně na klienty. V jejích prostorách nezavětríte aktivitu a přičinlivost. Je špinavá, ponížena, bez odvahy a naděje. Říká se tomu: zde chcípl pes.

K tomu, aby dráha zvedla hlavu, nepotřebuje peníze, nýbrž odvalu a inspiraci. Ale proč by ji měla, když může snadněji říci: stávka. Zatím všechny vlády pod její tíhou klesly.

Železnice je nejdokonalejší výtvar organizace a techniky předminulého století. Být u dráhy znamenalo být u pokroku. Do předminulého století patří i její dnešní heslo: ani muže z lokomotiv, ani halěř ze mzdy.

České dráhy zdražují. Jsou na cestě od krize ke krizi.

(Karel Steigerwald)

REPORTÁŽ

- smíšený útvar – publicistický (zpravodajství) + umělecký nebo odborný styl
-
- reportáž novinářská, rozhlasová, televizní, filmová, fotografická
- podmínkou =
- cíl –
- živé a zajímavé vyličení skutečné události – zpracována staticky nebo dějově (popisný postup)

Kompozice

- osnova:
 - úvod –
 -
 - stať –
 - závěr –

Jazyk

- prostředky publicistického stylu –
-
- přirovnání, opakování slov, oslovení, výrazy slohově zbarvené, kontrasty, hyperboly, metafory
- užití 1. os. jednotného i množ. čísla přítomného času (*nacházím se, právě projíždíme*)

Syntax

- věty jednoduché, prostá souvětí
- jednočlenné věty, neúplné věty – dynamičnost
- věty zvolací, přací, tázací

Kdo se bojí, nesmí do „fantasy“ lesa

Nudíte se? Chcete si protáhnout kosti a zažít pěknou dávku adrenalinu? Minulý měsíc jsem poznala místo, kde se vám tohle všechno splní. Stačí, když vyrazíte do Francie. Kousek od města Blois, které leží na řece Loire, naleznete FANTASY FOREST.

Můžete si zde vypůjčit horská kola. Projet nádherné okolí, přes vinice, pole, políčka a louky, z kopečka do kopečka. Zapádlovat si na lodích po řece Loire. Jako

Robin Hood zastřílet si z luku či kuše. Pro moderně založené je zde připravena obdoba „stolního fotbalu“, kde místo plastových hráčů jsou přímo lidé. Můžete si zajezdit na bobové dráze. Je to taková rychlost, že nestihnete říci švec. Ale nejzajímavější je „opičí dráha“. Představte si, že jste dva metry nad zemí, jištění dvěma skobami. Prolézáte mezi stromy po ocelových lanech či po kusech dřeva, které připomínají dětské houpačky. Při pohledu na to vám běhá mráz po zádech. To je teprve ten správný adrenalin.

Zeptala jsem se na pár otázek malého chlapce, který tu byl se třídou na výletě. Právě se chystal do výšin stromů. „Bojíš se?“ „Ne,“ odpověděl, „jsem tu už po několikáté.“ Další moje otázka byla: „Jakou atrakci máš tady nejraději?“ „Všechny, je to tu super, užívám si to.“

V tu chvíli mi došla slova, protože mě by na většinu atrakcí nikdo nedostal. Takže rčení – „Kdo se bojí, nesmí do lesa“ – platí přesně pro mě. Ale jestli se vy nebojíte a vyhledáváte adrenalinovou zábavu, hurá do Francie!

(studentská práce)

Stužky, prýmký

Už cesta do Krnova byla zajímavá. Počasí se shovívavě umoudřilo, sluníčko jemně dráždilo oči, vzduch se vyčistil. Na stráni se pásly krávy.

Lešení sevřelo budovu ze všech stran do citového objetí, pozor na trubky, na hlavu, na vrátnici. Vpřed! Lehký průmysl a nelehká práce. První hala je plná strojů, které potí olej. Tisíce jehliček v pohybu. Nitě a vlákna, nekonečné stužky, tkaničky, prýmký a kalouny.

Poslední hala je nová, zvýšil se strop a snížil se hluk. Vzduch je prosycen pachem mýdla, barev, škrobu, oleje a potu. Všude je však čisto, v moderních strojích bublá barva... „Dostali jste v poslední době nějakou zajímavou zakázku ze zahraničí?“ zeptal jsem se vedoucího provozu. „Ano, například přes naše pingpongové sítěky létají celuloidové míčky v Americe i v Asii.“

Opustili jsme budovu. Ze dvora vyjíždělo plné nákladní auto. Kam jedete, stužky? Ozdobíte svět? Šťastnou cestu!

(studentská práce)

FEJETON

- = útvar stylu publicistického a uměleckého (konkrétní událost + fantazie)
-
-
-
- znaky –

Kompozice

- rozmanitost, řazení částí – paralelní, do protikladu nebo stupňovací

- osnova:
 - úvod –
 - stať –
 - závěr –

Jazyk

- vtipné formulace, neotřelé, komické spojování slov
- nadsázka, obraznost, fantazie
- hovorové prostředky, citově zbarvená slova, ironie, satira

Syntax

- jednoduché věty, jednočlenné, heslovité vyjadřování
- otázky, oslovení
- působivý titul

Reklama

Myslím, že v dnešním světě se s reklamou setkali již úplně všichni. Snad jen k divokým kmenům, které si dosud poklidně pobíhají hlubinami indonéských pralesů, se toto tajemně vyhlížející slovo ještě nedostalo. Zatím.

Reklama. Co to vlastně je? Inzeráty v novinách, růžky letáků vyčuhující z našich poštovních schránek, zuřivě poblikávající neony, billboardy u silnic... Důmyslně se kolem nás skrývá ve všech podobách, vždy připravena drapnout nákupuchtivého člověka. Snad mi prominete, že se zde nebudu rozepisovat o reklamách našich televizních a rozhlasových stanic. Vždyť koho by zajímalo číst si o něčem, co denně mnoha decibely útočí na naše ušní bubínky!

Reklama však neznamená jen pasivní přijímání informací ze sdělovacích prostředků. Může přece mít i lidskou tvář. Jen se podívejte na naše tržnice a tzv. bleší trhy. Prodávající vychvalují své vystavené zboží, které je mnohdy použité či „made in Vietnam“. Ovšem na českého člověka, šetrného vždy a za všech okolností ke svým úsporám, si jen tak nepřijdou. Vždyť mnohý Čech velmi rád ušetří nějakou tu korunku navíc. Jenže jak jen legálně docílit zdárného konce? Naléháním, argumentováním, smlouváním, možná i křikem a gestikulováním. A tak se před nezasvěceným pozorovatelem odvíjí scéna hodná divadelní hry. Prodávající argumentuje exkluzivitou produktu, zákazník poukazuje na jeho viditelné nedostatky. Nakonec však z náročného vyjednávání odchází obě strany spokojené. Stálo jim to za to.

Rozhodně nezáleží na barevnosti, hlasitosti či velikosti reklamy. To nejdůležitější přece závisí na nás. Necháme se jí ovlivnit? Pustíme ji do našich domovů? Rozhodnutí leží na našich bedrech. Vždy přece platí: „Všeho s mírou.“

(studentská práce)

Vokative, ozvi se! (zkráceno)

Slyšíš? Volám tě k odpovědnosti! Vždyť po tobě, člověče, nebo vlastně páde, není vidu ani slechu. Slehla se po tobě zem. Ty se někde flinkáš, já už to dlouho

pozoruju. A nejen že nic neděláš, ale necháš za sebe všechno odřít jiný. No, kdo se to může schvátit, aby byl tam, kde ty nejsi? Kdo? Nominativ, chudák.

Dřív to bylo samé pane Trousilku, pane Mašku, pane Josefe – a dnes? Hanba mluvit. Trousílek, dejte si pohov, Mašek, hodte mi to na dvojku, Josef, ještě jedno pivo. Že se nestydíš!

A lajdáš se už hezky dlouho. Já totiž nelelkuju jako někdo, já mám oči a uši otevřené. A čtu. A co nevidím? Bavíme se o hloupostech, pane Neruda. (Pravila Karolína Světlá.) Karolína Světlá! Vždyť ty se, páde jeden nešťastná, pátá, ulejš hnedle sto let! Doufám, že se červenáš.

Já vím, já vím, občas je tě tuhle tamhle vidět. Jenomže člověk tě pomalu nepoznává. Ty ses ulejšval tak dlouho, až už ani sám nevíš, na co narážím. ...

Jak tě znám, už se na mne chystáš, vid'ž? Že tě péruju a sama nemluvíš spisovně. To je pravda. Teď právě spisovně nemluvíš. Nechci. Víš proč? Protože ve spisovný češtině se špatně nadává. To bych se musela uchýlit k takovejším těm diplomatickejšm řečem jako: „Jistě sám nahlédneš, milý vokative, že je nejvyšší žádoucí, aby ses ujal znovu svých povinností...“ atd. Ale já ti to chci říct hezky od plíc. Že jseš lajdák lajdácká a flink a že je nejvyšší čas, abys začal něco dělat a přestal znejšvařovat naši krásnou matejštinu. A stal se znovu platným pádem v naší současné gramatice.

Co ty na to? Tak do prkýnka, aspoň se ozvi, vokativ, když s tebou mluvím!

(Ivanka Devátá)

Trojské jablko

Řekne-li se tahák, okamžitě se nám vybaví tajený podlavicový spisek, provázející nás školními léty. Ať o něm promluvíme s kýmkoli a kdekoli, nechytne se drápkem, ale rovnou drápem! Vždyť kdo by neměl zkušenosti s výrobou nejpřísněji zakázaných studijních berliček.

Osobně se domnívám, že proti tahákům se brojí naoko. Bystrý učitel nebude tak naivním maximalistou, aby nevěděl, že než student pomůcku zhotoví, musí probíranou látku pročíst, aby ze souboru informací vznikl faktografický koncentrát.

Toto oddělování zrna od plev vede žáky snad k důležitějšímu poznání než našprtání se celého učiva. Proto menšinová skupina školně podřízených lidiček, která taháky nevyroběla a radši se všechno naučila, rozlišovat podstatné nedokáže ani v dospělosti. S bývalým šprtacím robotem budete svědky vítězství naší fotbalové jedenáctky nad Brazílií, a když jásáte, kolega se zamračí a zamračeně pronese: Jen se podívej, jak mají zablácené dresy a střelec gólu si narazil holenní kost!

Výskyt drobných učebních pomůcek kolísává během školního roku. Počátek září patří testování nových pedagogů, taháky se proto vyskytují sporadicky. Navíc po prázdninách jsme ztratili rutinu a rovněž květnovou či červnovou otrlost. Zato před čtvrtletními písemkami se ráno šatny stávaly výstavami mistrných rukodělků. Co tahák, to originál!

Sám jsem dvakrát pohořel. V hodině dějepisu s jablkem, které skrývalo moták s letopočty od doby bronzové až po kevlarovou. Smůla byla v tom, že trojské jablko jsem musel pootáčet, což neuniklo znalci dějin. Druhý papírkový kolaps jsem zažil,

když mechanismus válečku s tenkým proužkem sice neselhal, akorát nebyl určen pro zkoušku z ekonomiky, ale z chemie.

Z tohoto pohledu mě v časopise poděsila noticka o Bangladéši. Parlament tam schválil zákon o tom, že žák od čtrnácti let může být za opisování odsouzen až na deset let do vězení. Stejný trest hrozí učitelům za prozrazení zkušebních otázek, padělání známek nebo závěrečných diplomů.

Přísní zákonodárci si neuvědomili, že šudákům a kantorům vzali jedno z nejděčnějších témat při setkání po letech. Snad mě nikdo nebude podezřívat z cynismu, když napíšu, že v novince vidím i výhodu. V případě hromadného opisování i prozrazování se organizátoři srazu po deseti letech aspoň nemusí pít po změněných adresách spolužáků – celá třída včetně pedagogů totiž výročí oslaví pěkně spolu: v den propuštění – před branou nápravného zařízení ...

(Kamil Kovář)

5. STYL UMĚLECKÝ

-
- funkce:
 -
 -
 -
- cíl –

Umělecké dílo:

-
-
-
-
- forma –

Literární dílo vnímáme ze tří hledisek:

a) plán tematický

-

b) plán jazykový

-

c) plán kompoziční

-

Slohový postup:

- vyprávěcí, popisný, úvahový, nejčastěji prolínání postupů

Jazyk

- využití všech jazykových prostředků a kompozičních postupů

- využití všech útvarů národního jazyka –
- obrazná pojmenování:
 - **tropy** –
 - **figury** –
- synonymní výrazy, poetismy
- jazykové prostředky specifické pro poezii (rytmus, rým, základní jednotkou – verš) a prózu (přímá a nepřímá řeč, polopřímá a nevlastní přímá řeč, vnitřní monolog, základní jednotkou – věta)

Syntax

- různé druhy vět podle dějové situace

Slohové útvary:

- vypravování s charakteristikou, popisem, úvahou
- líčení (umělecký popis)

Literární druhy:

1) lyrika

-
-
-
- využití rytmu a básnických obrazů
- převažuje slohový postup popisný a úvahový

2) epika

-
-
-
- převažuje slohový postup vyprávěcí

3) drama

-
- monologické pasáže mají obvykle formu úvahovou

Literární žánry:

- = konkrétní útvary literárních druhů:
 - epické –
 - lyrické –
 - dramatické –
 - lyrickoepické –

Členění uměleckého textu:

- umělecké dílo má titul
- próza nebo drama může mít prolog (úvod, před textem) a epilog (doslov, za textem)
- próza se dělí na kapitoly, poezie na sloky a verše, drama na jednání a výstupy

6. STYL ŘEČNICKÝ

-
- vydělil se ze stylu publicistického
- funkce:
 -
 -
 -
- cíl –
- vliv na rozum a city příjemce
- tematická mnohostrannost
- projevy

Společné rysy:

- veřejný charakter
- přímý kontakt s posluchači
- využívání zvukových prostředků
- emotivní působivost, naléhavost

Slohový postup:

- výkladový a úvahový + řečnický postup (ve shodě s komunikačním záměrem)

Jazyk

- řečnické otázky, zvolací věty
- prostředky uměleckého stylu (obraznost)
- citace výroků známých osobností, lidových úsloví

Řečnické umění (rétorika)

-
- vznik –
- schopnost dobře mluvit na veřejnosti –

Požadavky na řečníky:

-
-
-

Způsob přednesu:

-
-
- vhodné členění na úseky (frázování)
- větný přízvuk
- vhodné tempo řeči

Vnější stránka vystoupení:

-
-
- osvojený text

Řečnické útvary:

- a) **politická řeč** –
- b) **soudní řeč** –
- c) **duchovní řeč** –
- d) **odborná řeč** –
- e) **příležitostná řeč** –

PROJEV

-
-

1) politický

-

2) slavnostní

-
-

Novoroční projev prezidenta republiky Václava Havla, 1. 1. 1990

Milí spoluobčané,

čtyřicet let jste v tento den slyšeli z úst mých předchůdců v různých obměnách totéž: jak naše země vzkvétá, kolik dalších miliónů tun oceli jsme vyrobili, jak jsme všichni šťastní, jak věříme své vládě a jaké krásné perspektivy se před námi otevírají.

Předpokládám, že jste mne nenavrhli do tohoto úřadu proto, abych vám i já lhal.

Naše země nevzkvétá. Velký tvůrčí a duchovní potenciál našich národů není smysluplně využít. Celá odvětví průmyslu vyrábějí věci, o které není zájem, zatímco toho, co potřebujeme, se nedostává. Stát, který se nazývá státem dělníků, dělníky ponižuje a vykořisťuje. Naše zastaralé hospodářství plýtvá energií, které máme málo. Země, která mohla být kdysi hrdá na vzdělanost svého lidu, vydává na vzdělání tak málo, že je dnes na dvaasedmdesátém místě na světě. Zkazili jsme si půdu, řeky i lesy, jež nám naši předkové odkázali, a máme dnes nejhorší životní prostředí v celé Evropě. Dospělí lidé u nás umírají dřív než ve většině evropských zemí.

...

Ale to všechno není stále ještě to hlavní. Nejhorší je, že žijeme ve zkaženém mravním prostředí. Morálně jsme onemocněli, protože jsme si zvykli něco jiného říkat a něco jiného myslet. Naučili jsme se v nic nevěřit, nevšímat si jeden druhého, starat se jen o sebe. Pojmy jako láska, přátelství, soucit, pokora či odpuštění ztratily svou hloubku a rozměr a pro mnohé z nás znamenají jen jakési psychologické zvláštnosti, anebo se jeví jako zatoulané pozdravy z dávných časů, poněkud směšné v éře počítačů a kosmických raket. Jen málokterí z nás dokázali nahlas zvolat, že mocní by neměli být všemocní a že zvláštní farmy, které pro ně pěstují ekologicky čisté a kvalitní potraviny, by měly své produkty posílat do škol, dětských internátů a nemocnic, když už je naše zemědělství nemůže nabízet všem. Dosavadní režim – vyzbrojen svou pyšnou a nesnášenlivou ideologií – ponížil člověka na výrobní sílu a přírodu na výrobní nástroj. Zaútočil tím na samu jejich podstatu i na jejich vzájemný vztah. Z nadaných a svéprávných lidí, důmyslně hospodařících ve své zemi, udělal šroubky jakéhosi obludně velkého, rachotícího a páchnoucího stroje, o němž nikdo nic neví, jaký má vlastně smysl. Nedokáže nic víc, než zvolna, ale nezadržitelně opotřebovávat sám sebe a všechny své šroubky.

V nápravě věcí obecných se máme oč opřít. Poslední doba – a zvláště posledních šest týdnů naší pokojné revoluce – ukázala, jak velký obecně lidský, mravní a duchovní náboj a jak velká občanská kultura dřímaly v naší společnosti pod vnucenou maskou apatie.

...

Domácí mafie těch, kteří se nedívají z oken svých letadel a jedí speciálně vykrmená prasata, sice ještě žije a občas kalí vody, ale není už naším hlavním nepřítelem. Tím méně je jím jakákoli mafie mezinárodní. Naším největším nepřítelem jsou dnes naše vlastní špatné vlastnosti. Lhostejnost k věcem obecným, ješitnost, ctižádost, sobectví, osobní ambice a rivalita. Na tomto poli nás čeká hlavní zápas.

...

Milí spoluobčané!

Na závěr bych rád řekl, že chci být prezidentem, který bude méně mluvit, ale více pracovat. Prezidentem, který se bude nejen dobře dívat z oken svého letadla, ale který – a to hlavně – bude trvale přítomen mezi svými spoluobčany a dobře jim naslouchat.

Možná se ptáte, o jaké republice sním. Odpovím vám: o republice samostatné, svobodné, demokratické, o republice hospodářsky prosperující a zároveň sociálně spravedlivé, zkrátka o republice lidské, která slouží člověku, a proto má naději, že i člověk poslouží jí. O republice všestranně vzdělaných lidí, protože bez nich nelze řešit žádný z našich problémů. Lidských, ekonomických, ekologických, sociálních i politických.

Můj nejvýznačnější předchůdce zahájil svůj projev citátem z Komenského. Dovolte mi, abych já svůj první projev ukončil vlastní parafrází téhož výroku: Tvá vláda, lide, se k tobě navrátila!

(zkráceno)

PROSLOV

-
-
- jednodušší kompozice, menší míra oficiálnosti, přátelská srdečnost
- např. projev ředitele školy na zahájení školního roku, přivítání nových žáků, gratulační projev maturantům, blahopřejné projevy k sňatku

PŘEDNÁŠKA

-
-
-
- míra přístupnosti se zřetelem k posluchači (odborníci, studenti, děti, široká veřejnost)

Kompozice

- osnova:
 - úvod
 -
 -
 -
 - stať
 -
 -
 -

→ závěr

-
-
-

- oslovení

→ navazování kontaktu s posluchači

→ přivítací formule

- téma

→

- v hlavní části myšlenky rozváděny, vyjádřena hlediska pojetí, východiska

→ přímé důkazy

→ nepřímé důkazy

→ vyvracení nesprávných, protichůdných názorů

- závěr

→

- zakončovací formule

Jazyk

- výrazy citově zabarvené (působivost), obrazné vyjádření (proslov)
- v odborných projevech přesná pojmenování, srozumitelnost, hodnotící výrazy (důraznost)
- spisovné tvary stylově neutrální, i knižní, v užším kruhu i hovorové
- protiklad 1. os. sg. a 2. os. pl. – slovesa, zájmena osobní i přivlastňovací
- kontakt s posluchači – návaznost 1. osobou pl. (vtahuje posluchače do své úvahy)

Syntax

- kontakt s posluchači – otázky přímé, nepřímé i řečnické
- několikanásobné větné členy
- opakování slov (důraz), protiklady, paralely slovní i větné (aby a aby, o kterých – o kterých)
- slova významově blízká (proti hrubé síle a násilí) – zpřesnění nebo zesílení

Názorné prostředky

-

Použitá literatura:

- Sochrová, M.: Český jazyk v kostce pro SŠ, Fragment Havlíčkův Brod 2007
Sochrová, M.: Cvičení z českého jazyka v kostce pro SŠ, FRAGMENT Praha 2008
Mašková, D., Mgr.: Český jazyk – přehled středoškolského učiva, Petra Velanová Třebíč 2005
Hanzová, M., Schneiderová, E.: Klíč ke slohu aneb Nerudou snadno a rychle?!, Albatros Praha 2007
<http://www.nuov.cz>
<http://www.ablep.com/index.php/jak-napsat-motivacni-dopis.html>
Computer číslo 15–16/2011, ročník 18, s. 37, Mladá fronta, Computer, Jakubská 5, 602 00 Brno, 4. 8. 2011
Týdeník Televize 35/2011, 23. 8. 2011, Praha